

Dějepis

Revoluce v Rusku

1. únorová revoluce (březen 1917)
  2. říjnový převrat bolševiků (7. listopad 1917)
  3. občanská válka (1917–1921)
- car Mikuláš II., samoděržaví (extrémní absolutismus)
  - 1905 – revoluce v důsledku porážky v rusko-japonské válce → дума
  - 1917 – hospodářská krize
    - pokles životní úrovně, nedostatek potravin a dřeva
    - protesty v Petrohradě
    - armáda se postavila na stranu protestujících
    - pád carského režimu
  - Rusko se stalo republikou
    - prozatímní vlády – kníže Lvov, Alexandr Kerenskij
    - pokles popularity prozatímních vlád
    - klíčové otázky – pozemková reforma, účast ve válce
  - sovět = rada zástupců dělníků/vojáků, obdoba odborové organizace
  - dvojládí, paralelní centrum moci
    - vláda – nepopulární
    - petrohradský sovět dělnických a vojenských delegátů – populární
  - ruská sociální demokracie – rozkol mezi bolševiky a menševiky
    - menševici i bolševici volali po sociální revoluci
    - menševici následovali Marxovu ideu, že je revoluce přirozeným důsledkem rozvoje průmyslu
    - bolševici byli přesvědčeni, že revoluci dělají profesionální revolucionáři
  - Vladimír Iljič Lenin (Uljanov)
    - ještě před první světovou válkou vstoupil do bolševické strany
    - před bolševickou revolucí žil ve vyhnanství
    - studoval Marxe a dějiny revolucí
    - byl překvapen, když revoluce vypukla
    - ze Švýcarska, kde během revoluce pobýval, ho do Ruska dostali němečtí agenti
  - Lev Davidovič Trockij
    - druhý muž bolševické strany
    - za doby Stalina byl vyštípán z Ruska a později zlikvidován v Mexiku
  - červenec 1917 – neúspěšný pokus bolševiků o povstání
  - 7. listopadu 1917 – bolševický převrat
    - poměrně poklidné převzetí moci profesionálními revolucionáři
    - loď Aurora měla dát signál k zahájení revoluce

Českoslovenští legionáři

- Francie
  - cca 10 tisíc
  - jednotky v rámci Cizinecké legie
  - I. oddíl rota Nazdar (rozpuštění po bitvě u Arrasu)
  - nezávislá armáda
    - diplomatická jednání M. R. Štefánik
    - samostatné jednotky až v roce 1918
    - zajatci z Rumunska, Srbska, Itálie, Ruska, roty Nazdar, dobrovolníci z USA a Austrálie
  - Darney
    - 30. června
    - slavnostní přísaha a převzetí praporu (návrh F. Kupka)
    - francouzský prezident R. Poincaré, E. Beneš
    - od roku 2002 v ČR jako Den ozbrojených sil Armády ČR
  - návrat domů v lednu 1919 – nasazení do bojů na Těšínsku a Slovensku
- Itálie
  - dobrovolníci z řad zajatců Rakousko-Uherské armády
  - vznik jednotek v roce 1917
  - nasazení v bojích na Piavě, Soče, u Doss Alto
- Rusko
  - srpen 1914
  - vzniká první jednotka (750, z čs. usedlíků)
  - Česká družina
  - spadá pod ruské vojenské velení
  - průzkumníci, operace v týlu nepřítele, tlumočníci
  - 1917 – únorová revoluce v Rusku → vyjednávání s prozatímní vládou, vstřícnější přístup, nábor dobrovolníků
  - zrod legendy
    - zapojení legií do tzv. Kerenského ofenzívy, první vystoupení legií jako celku
    - bitva u Zborova
      - bezvýznamné střetnutí první světové války
      - nejvýznamnější bitva pro Čechy a Slováky
      - 2. července 1917
      - vysoká bojová morálka
      - legionáři proti Čechům v rakousko-uherské armádě
      - průlom nepřátelské obrany v šířce 6,5 km do hloubky 5 km, obsazení čtyř lidních zákopů
      - taktika tzv. kočičích přískoků
      - útok 3500 legionářů – 190 mrtvých, 800 raněných, 3200 zajatců, velké množství válečného materiálu
      - úspěchu nebylo využito, velký mezinárodní ohlas
    - důsledky Zborova
      - ruská prozatímní vláda povoluje neomezený nábor dobrovolníků z řad zajatců a dezertérů

- legie podřízeny ruskému velení
- postupná demoralizace armády, agitace bolševiků
- dohoda o přesunu části legií do Francie
- listopad 1917 – bolševický převrat
  - Masaryk nařizuje neutralitu v počínající občanské válce
  - usiluje o rychlý přesun na západní frontu do Francie
  - rozkol, únava, rozpory
  - vystoupení Ruska z války
  - roztržka s bolševickou vládou, požadavek odzbrojení
  - probíjení na východ vojenskou cestou vlastním pořádkem bez vyjednávání s bolševiky
- sibiřská anabáze
  - legie obsazují magistrálu, jedno město za druhým i s okolním územím v délce 8 000 km → zastavení transportů německých vojáků na západní frontu
  - legionáři tvoří jedno z největších organizovaných vojenských uskupení na území Ruska
- v létě 1918 Francie, Velká Británie a USA uznaly Národní radu jako provizorní vládu Československa

Češi za 1. světové války

1. odboj Čechů

- dělení
  - zahraniční
    - vojenský – legie
    - politický
  - domácí

Masarykova zahraniční akce

- odjezd v prosinci 1914
- čechoslovakismus
- pomohli mu čeští emigranti
- květen 1916 – Československá národní rada
  - sídlo v Paříži
  - členové
    - Tomáš Garrigue Masaryk
    - Edvard Beneš
    - Milan Rastislav Štefánik
      - film Cesta do nemožna
  - uznání ČNR v roce 1918
    - Francie – červen
    - Velká Británie – srpen
    - USA a Japonsko – září
    - Itálie – říjen

- květen 1918 – vydání Pittsburské dohody
  - prohlášení Čechů a Slováků žít společně v jedné zemi
  - předpoklad autonomie Slováků
- Washingtonská deklarace
  - Prohlášení nezávislosti československého národa ze dne 18. října roku 1918

Jak to vnímali běžní Češi

- nedostatek (zejména potravin), růst cen
- muži odcházeli na frontu, vysoká úmrtnost na bojištích
- psychický tlak
- bojovat šlo 1,4 milionu Čechů, zemřelo jich 140 000
- přídělový systém

- na začátku války byl uzavřen říšský sněm (parlament), zavedena cenzura
  - v roce 1917 se díky novému císaři Karlu I. rada mohla opět sejít
- čeští poslanci až do roku 1918 zachovali věrnost Rakousku-Uhersku
- domácí odboj
  - Karel Kramář – rusofil, původně s Masarykem nesouhlasil
  - Alois Rašín
  - oba byli zatčeni a odsouzeni k trestu smrti
- Maffie
  - tajná odbojová organizace
  - Masaryk
  - založil ji Edvard Beneš
  - Přemysl Šámal – později v čele
- na podzim roku 1916 zemřel František Josef I., na trůn usedl Karel I.
  - vyjednávání o vystoupení RU z války
  - propuštění politických vězňů
  - obnovení činnosti říšského sněmu
- květen 1917 – Manifest českých spisovatelů
  - výzva, aby čeští politici začali bojovat za české zájmy a Masaryka
- 6. ledna 1918 – Tříkrálová deklarace
  - čeští politici sdělují Vídni, že se přiklánějí k myšlence československého národa
  - požadují autonomii v rámci RU
- generální stávky
- rumburská vzpoura → poprava desíti vojáků
- červenec 1918 – vznikl Národní výbor
- 28.–31. října 1918 – Ženevská jednání

Rok 1918

- 3. 3. – Brestlitevský mír
  - Rusko vystoupilo z války
  - ztratilo čtvrtinu obyvatelstva, půdy, železnic, tři čtvrtiny zásob uhlí, třetinu průmyslu

- jaro – Ludendorfova ofenzíva
  - poslední německá operace na západní frontě
- listopad 1918 – revoluce v Německu
  - abdikace císaře Viléma II.
  - vyhlášení republiky
  - sociálnědemokratická vláda
  - jednání o příměří
    - 11. 11., 11:00 – podpis dohody o příměří v železničním vagónu v Compiègne
    - o poválečném uspořádání rozhodne mezinárodní konference vítězů (Versailleská mírová konference)
- pandemie španělské chřipky
  - přišla z Číny
  - Španělsko bylo jedinou zemí bez cenzury